

**בית משפט לעניני משפחה בנצרת**

3 יול 2017  
31035-07-16

פס"ד בסוגיית גביית מזונות שנתיים לאחר מתן פסק דין לפי סעיף 11(ב)

אסף זגורי

**סגן הנשיא**

ל.ש.

ע"י עו"ד נועם אפשטיין מהלשכה לסיוע משפטי

**התובעת**

- נגד -

מ.ש.

ע"י עו"ד יוליה בראץ

**הנתבע**

**פסק דין**

השאלות שעל הפרק:

1. האם יש ליתן היתר להמשך גביית מזונות (בקרב חסרי דת) במקרה שבו חלפו עשר שנים מאז מתן פסק הדין?
2. האם במסגרת ההליך מוגבל בית המשפט ליתן או לדחות בקשת היתר גביית יתרת מזונות או שמא יתערב גם בגבייה שבוצעה שלא כדין לכאורה?

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין

3. האם יש נפקות לעובדה שדמי המזונות נגבו בהליך המהיר בהוצאה לפועל?
4. מה תכלית החקיקה בבסיס סעיף 11(ב) לחוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות) התשי"ט – 1959?
5. כיצד מתיישבת תכלית חקיקת סעיף 11(ב) לחוק המזונות לעיל עם תכלית חוק ההתיישנות, חוק ההוצאה לפועל ודיני השיהוי?

א. הרקע העובדתי:

1. התובעת והנתבע היו בעבר בני זוג שנישאו בשנת 1987 ונולדה להם בת אחת בשם א.ש. – ילידת 11/2/1994. הצדדים אינם משתייכים לדת כלשהי ונחשבים "לחסרי דת".
2. הצדדים נפרדו בתחילת שנת 2000 והתנהלה ביניהם תביעת מזונות שהגישה התובעת בשם הקטינה במסגרת תמ"ש 10000/02. בגדרו של תיק זה ועל יסוד הסכמת הצדדים ניתן על ידי כב' השופטת מרים רבס פסק דין ביום 9/9/2004 שזו לשונו:  
"בעלי הדין הסכימו ביניהם כי הנתבע ישלם מזונות הקטינה בסך של 1000 ₪ לחודש, החל מיום 10/10/04 ודמי מזונות אלה יהיו צמודים למדד יוקר המחיה של חודש אוקטובר 2004.  
כמו כן הוסכם על דעת הצדדים כי חוב מזונות העבר יועמד על הסך של 15,000 ₪. 10.000 ₪ כבר שולם והתובעת מאשרת קבלת הסכום אשר שולם לה באולם ביהמ"ש בדיון היום והיתרה בסך של 5000 ₪ תשולם לה החל מחודש 9/10, במשך 20 חודשים וסכום זה יהיה צמוד למדד יוקר המחיה של חודש אוקטובר 2004.

המדד יעודכן מידי 3 חודשים אולם מדד שלילי לא יפחית דמי המזונות.

כל סכום שלא ישולם במועדו, יישא ריבית והפרשי הצמדה מיום החיוב ועד יום התשלום בפועל."

3. בעת שניתן פסק דין, הייתה הקטינה בת 10 שנים והחיוב במזונותיה היה עד הגיעה לגיל 18 שנים (משך כ-89 חודשים).

4. סמוך לאחר מתן פסק הדין (במהלך שנת 2005) פנתה התובעת למל"ל בהתאם לחוק המזונות (הבטחת תשלום) התשל"ב – 1972, לשם ביצוע (חלקי) של פסק הדין, ברם בשל השתכרותה היא לא הייתה זכאית לקבל דמי המזונות מהמל"ל. בפועל קיבלה התובעת את דמי המזונות מהמל"ל בעיקר בשנים 2005-2006 (מלוא המזונות בניכוי של כ-80 ₪ בחודש בממוצע) ותיק המזונות הופסק במל"ל מיום 1/5/2008 (סעיף 13 לתצהיר עדותה הראשית ונספחים לש4 – לש10) (הסכום היחיד שמצאתי כי התובעת קיבלה בתיק ההוצל"פ שניהל המל"ל היה בסך 3,328 ₪ ביום 19/10/2009).

המל"ל אישר כי לפני 1/8/2005 לא קיבלה התובעת מזונות וכך גם לא לאחר 1/5/2008 (נספח לש/10).

פרט לגבייה האמורה של דמי המזונות באמצעות המל"ל, לא נקטה התובעת בהליך מקביל לגביית הפרשי מזונות באמצעות ההוצאה לפועל.

ביום 3/12/2014 פתחה התובעת תיק מזונות "במסלול המהיר" בלשכת ההוצאה לפועל בקריות שמספרו: 503950-12-1. גובה חוב המזונות ביום פתיחת התיק נקבע על סך 232,782 ₪ (ראה נספח לש5 לתצהיר התובעת). פתיחת התיק נעשתה ללא שהתובעת מיוצגת בידי עורך דין וללא שהיא ידעה, לטענתה, על חובתה לבקש רשות בית המשפט לפתוח תיק ההוצאה לפועל ולנקוט בהליכי גבייה וביצוע בהתאם לסעיף 11(ב) לחוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות) התשי"ט – 1959 שיידון בהמשך (להלן: "חוק המזונות").

5. לשכת ההוצאה לפועל יזמה הליכים מבצעיים לרבות עיקולי צד ג' ועיקלה כספיים השייכים לנתבע בסך של 150,000 ₪.

6. במקביל הגיש הנתבע בקשה בטענת "פרעתי" ללשכת ההוצאה לפועל שכל כולה מבוססת על סעיף 11(ב) לחוק ועל כך שהתובעת לא ביקשה רשות בית המשפט לגבות החוב בטרם פתיחת תיק ההוצאה לפועל.

7. עוד במקביל, ביקש הנתבע לבטל צו עיכוב יציאה מן הארץ שניתן כנגדו בלשכת ההוצאה לפועל, ולשם ביטול זמני של הצו, נדרש להפקיד מלוא סכום החוב דאז בקופת לשכת ההוצאה לפועל כבטוחה לגביית כספי החוב במידה ולא ישוב הנתבע ארצה. לדבריו, הובטח לו שהערבון יושב לו, ברם כאשר שב ארצה, העבירה לשכת ההוצאה לפועל סך 70,000 ₪ לידי התובעת עוד בטרם דיון בבקשתו "בטענת פרעתי".

8. בסופו של יום אין חולקין, כי בסה"כ נגבו בתיק ההוצאה לפועל סכומים המגיעים כדי 143,000 ₪ אשר הועברו הלכה למעשה לזכות התובעת, כאשר לטענתה של האחרונה, הכספים "נאכלו" ואינם מצויים עוד בידיה. בכך לא היה די מבחינת

התובעת והיא ביקשה להמשיך בהליכי הגבייה של יתרת החוב הנאמדת לדבריה בסך של כ-39,000 ₪.

9. אלא שביום 5/6/16 הורתה כב' רשמת ההוצאה לפועל, הגב' אלה פטל על ביטול ההליכים בתיק עד אשר תקבל התובעת רשות בית המשפט להמשיך בהליכי הגבייה וזאת בהתאם לפי סעיף 11(ב) לחוק המזונות לעיל.

10. לפיכך, הגישה התובעת תביעתה זו בה עתרה להתיר לה להמשיך בהליכי גבייה בגדרם תהא רשאית לגבות יתרת החוב בסך 39,796 ₪.

11. הנתבע מתנגד למתן היתר או רשות כאמור וטוען מצדו, כי בשעה שבוצעה גביית מזונות שלא כדין, לא זו בלבד שיש לדחות התביעה לאפשר המשך גבייה, אלא שיש להורות על השבת הכספים שגבתה התובעת שלא כדין במלואם.

ב. טענות התובעת מדוע יש לאפשר לה גביית המזונות חרף חלוף מעל שנתיים:

12. סעיף 9 לכתב התביעה הוא הסעיף היחיד שמתייחס לטעמים מכוחם יש לכאורה לאפשר לתובעת להמשיך בהליכי הגבייה. באותו סעיף נטען, כי הנתבע מצוי בנתק מבתו מזה שנים רבות, חסך המזונות והתעשר תוך שעשה לביתו ולעצמו ומנגד התובעת נדרשה לספק כל צרכי בתם המשותפת בכוחות עצמה ללא סיוע מצדו.

13. חשוב לציין כבר כעת, תוך הדגשה, כי בכל כתב התביעה (לרבות בסעיף 9 שבו), אין כל התייחסות ו/או התמודדות ו/או טענה המסבירה מדוע השתתה התובעת עם נקיטתם של הליכי ההוצאה לפועל עד סוף שנת 2014 (כאשר הקטינה בגרה והגיעה כבר לגיל 20) ו/או כיצד סיפקה התובעת את צרכיה במהלך אותם שנים ו/או האם פנתה לנתבע לקבל דמי המזונות.

14. הדברים נאמרים כעת, משום שהחל משלב קדם המשפט ואילך ובשים לב לשאלות ותמיהות בית המשפט, הועלתה יותר מגרסה אחת על ידי התובעת לעניין אי נקיטת ההליכים במקור.

15. במסגרת תצהירה של התובעת הורחבה היריעה כשלפתע הובאו הסברים כאילו התובעת הייתה בקשר טלפוני עם הנתבע ודרשה ממנו דמי המזונות ואילו הוא דחה אותה והודיע לה, כי אין בכוונתו לשלם. בסעיפים 12-15 לתצהירה מסבירה

התובעת, כי פנתה למל"ל לשם ביצוע פסק הדין אך בשל השתכרותה קיבלה סכום זעום על חשבון דמי המזונות. בשנת 2011 נסגר תיק ההוצאה לפועל שפתח המל"ל כנגד הנתבע. ביום 11/2/12 הגיעה הבת לגיל 18 שנים ואילו בשנת 2014 לאחר שבאקראי נחשפה לפרסומת בטלוויזיה של רשות האכיפה והגבייה על האפשרות לבצע פסק דין למזונות "במסלול מהיר", ללא צורך בייצוג, פנתה ללשכת ההוצאה לפועל, הציגה כל המסמכים הרלבנטיים ופתחה התיק נשוא התביעה.

16. בסיכומיה טענה עוד התובעת, כי הנתבע לא הציג ראיה המעידה, כי שילם בפועל את דמי המזונות ולמעשה טענתו היחידה היא, כי לאור סעיף 11(ב) לחוק המזונות אין לחייבו בהפרשי הצמדה וריביות, ברם די בעובדה לטעמה כי נפתח כנגדו תיק הוצאה לפועל עוד בשנת 2005 על ידי המל"ל כדי להקים חיוב מתמשך בהצמדה וריבית. לדבריה, פסק דין לא התיישן ולא ניתן כל הפטר מביצועו ועל כן יש להיענות בחיוב לתביעה.

ג. טענות הנתבע מדוע אין להתיר המשך הליכי גבייה וביצוע:

17. הנתבע עומד על כך, כי לא זו בלבד שיש לדחות התביעה אלא שיש להורות לתובעת להשיב לו כספים שגבתה שלא כדין בניגוד להוראת סעיף 11(ב) לחוק המזונות.

18. הנתבע טוען, כי הצדדים חסרי דת ולכן חוק המזונות על כל סעיפיו חל עליהם. לדבריו מקום, שלא נתבקש היתר הליכי גבייה וביצוע לאחר חלוף מעל שנתיים מאז פסק הדין לא ניתן היה לנקוט בהליכי גבייה כנגדו.

19. הוא טוען, כי התובעת לא מסרה תשובה ברורה מדוע לא פעלה לגביית הפרשי המזונות באמצעות לשכת ההוצאה לפועל ותשובותיה מעל דוכן העדים עומדות בסתירה אלה מול אלה; פעם אמרה, כי לא היה לה זמן אך פעם אחרת טענה כי הדבר "הציק לה כל הזמן". פעם טענה שלא ידעה כלל כי יכולה לפעול באמצעות לשכת ההוצאה לפועל ופעם אחרת הודתה שידעה שיכולה הייתה לגבות הן באמצעות ההוצאה לפועל והן באמצעות המוסד לביטוח לאומי. לדבריו, מדובר באשה כוחנית ששמה לה למטרה "לסגור חשבון" עם הנתבע ולהיטיב מצבה הכלכלי ולראיה שסגרה הלוואות שהיו לה "ואכלה" את הכספים שגבתה כאשר רק 70,000 ₪ מכספי הנשייה הועברו לבתם של הצדדים.

20. הנתבע מוסיף, כי שילם את שנדרש ממנו על ידי המל"ל ולא ידע מעולם האם ומתי הופסק תשלום מזונות לתובעת מטעם המל"ל. לדבריו, אילו היה נדרש בזמן אמת

לשלם על ידי ההוצאה לפועל את דמי המזונות השוטפים, היה עושה כן ללא כל התנגדות. כאינדיקציה לכך הוא מסתמך על כך שכאשר ביקשה ממנו התובעת תשלום חד פעמי בסך של כ-11,000 ₪ לתשלומי טיפול שיניים של בתם העבירה לה הכספים במזומן ללא כל צו שיפוטי בעניין זה ומעבר לחיוב הפסוק.

21. הנתבע טוען, כי כספי מזונות שנפסקו אינם ככל פסק דין כספי ואמורים לממן סיפוק צרכים שוטפים של הקטין. לדבריו, השתהות של מעל 10 שנים מלמדת על מחילה ועל כך שהצרכים סופקו. בהקשר זה מוסיף הנתבע, כי התובעת יכולה הייתה לקבל סיוע משפטי לשם גביית המזונות כפי שקיבלה לצורך התביעה. כן יכולה הייתה לפנות אל הנתבע בכתב ולבקש ביצוע פסק הדין וגם זאת לא עשתה. תחת כל אלה בחרה היא להמתין כעשור מאז פסק הדין ללא סיבה מוצדקת, וכך תוך ניצול החוק בחוסר תם לב לבצע חיובי מזונות בתוספת הצמדות וריביות שהאמירו חיוב קרן של כ-90,000 ₪ לכדי פי 2.5 (232,782 ₪). על כן מבקש הוא לחסום דרכה מלעשות כן, לדחות התביעה ואף לחייבה בהשבת הכספים שקיבלה שלא כדין.

ד. דין עובדתי-ראיתי:

22. לאחר עיון בכתבי הטענות ושמיעת עדויות הצדדים שוכנעתי הרבה מעבר למאזן הסתברויות, כי אין לתובעת ולא היה לה כל צידוק סביר לשיהוי בהגשת התביעה לפי סעיף 11(ב) לחוק המזונות ואבאר עמדתי:

22.1. כאמור בכתב התביעה כלל לא הובא כל הסבר לשיהוי וכידוע כתב התביעה מאומת בתצהיר.

22.2. בישיבת קדם המשפט, כאשר נשאלה התובעת על ידי בית המשפט השיבה באופן ספונטני כך: ".... מאז שפסק דין יצא לפועל, לא קיבלתי כסף, לא שילם על הילדה.

ש. למה לא עשית שום דבר?

ת. אני עשיתי. התקשרתי אליו הזכרתי לו כל פעם, שיש פסק דין למזונות, אמר בהתחלה אחותו ואחותו, חודש הבא, עוד מעט ואז התחיל לצחוק עלי,

ש. למה לא הלכת להוצל"פ?

ת. הלכתי קודם לביטוח לאומי אחרי שהבנתי שלא יכולה להוציא כלום. שם אמרו שזה סיפור לא משלמים מזונות. אז הלכתי להוצאה לפועל, וזה היה גדול עלי, אז הייתי צריכה לבחור או שארוץ להוצל"פ או משפטים דבר שאני לא רגילה, או שאעבוד בשתי עבודות וזה מה שבחרתי. אחרי שהילדה גדלה, הלכה לצבא, יום אחד החלטנו לעשות את זה. אני לקחתי הלוואה, ועוד הלוואה.

ש. למה לא פנית להוצל"פ?

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין

ת. זה היה גדול עלי. הייתי עסוקה בהישרדות. לא לקחתי עורך דין כי הכל כסף הייתי צריכה לשלם שכירות ולגדל את הילדה. משכורת בסך הכל של 4500 ₪.

ש. כמה קיבלת במסגרת הוצל"פ.

ת. 150,000 ₪ הועבר אלי... " (עמ' 2 שורות 17-1 לפרוטוקול).

22.3. בדיון ההוכחות הודתה התובעת, (בניגוד לגרסאות קודמות), כי כאשר פנתה למל"ל לקבל דמי המזונות לפי חוק המזונות (הבטחת תשלום) התשל"ב – 1972 היא יודעה על האפשרות לנקוט בהליכי ההוצאה לפועל לשם גביית ההפרשים:

### "לשאלת בית משפט

ש. אם את אומרת שהוא לא שילם ואת מתקשרת ומבקשת ולא משלם למה לא הלכת להוצל"פ

ת. הלכתי.

ש. הלכת אחרי הרבה שנים

ת. אמרתי למה לא הלכתי. אני פניתי למל"ל והוא הסביר לי. הייתי צריכה לעבוד לפרנס את הבת ולא היה לי זמן, אני עולה חדשה, העברית קשה.

ש. את מי שאלת איך גובה מזונות

ת. ניגשתי למל"ל יש מחלקות שאלו לאיזה עניין הגעתי אמרתי, שולחים לפקידה והיא מסבירה לי הכל. היא הסבירה לי שהמל"ל לא משלם מזונות אז הם אומרים שהם משלמים השלמת הכנסה והיא תלויה בהכנסה שלי, כמה שההכנסה שלי נמוכה הם נותנים יותר.

ש. מה אמרו לגבי מזונות

ת. שאתבע בהוצל"פ אבל לא יכולתי גם שם וגם שם."

22.4. התובעת לא ידעה להסביר כיצד זה הנתבע לא שילם דמי מזונות חרף פנייתיה אליו ודווקא כאשר ביקשה שישתתף בעלויות אורתודנט עבור בתם המשותפת, לא זו בלבד שהשתתף בתשלום אלא נשא בו במלואו בעלות של 11,000 ₪. הדברים אינם מתיישבים עם הטיעון כאילו בפניותיה של התובעת אל הנתבע הוא אמר שלא ישלם מזונות לעולם.

22.5. אני מקבל טענת הנתבע, כי התובעת לא יצרה עמו קשר בעניין המזונות השוטפים ולא דרשה ממנו הסכום. הרי בא כוחה טען בדיוק ההיפך בעמ' 1 שורה 17 לפרוטוקול ישיבת קדם המשפט שם נטען כי היה נתק גמור בין הצדדים מאז שהקטינה בגיל 10 שנים.

22.6. ברם, בה במידה אני דוחה הגנתו כאילו לא היה אמור לדעת על ביצוע פסק הדין למזונות אלא אם היה נפתח נגדו תיק הוצאה לפועל וזאת לאור בורותו בהליכים משפטיים וקשיי השפה (הנתבע בקושי

מדבר עברית ועדותו נשמעה ברוסית). הנתבע ידע שניתן נגדו פסק דין למזונות הקטינה והיה חייב לשלם באופן שוטף ולא להמתין לפניות המל"ל או ההוצאה לפועל.

22.7. בסופו של יום, לא נטענה טענת אלימות של הנתבע כלפי התובעת או הפחדה שמא תנקוט כנגדו בהליכי הוצאה לפועל יבולע לה. לא הובא כל טיעון סביר לעניין אי נקיטת הליכי הוצאה לפועל בזמן אמת כאשר התובעת נדרשה למימון צרכי בתם המשותפת של הצדדים. נהפוך הוא דווקא הטיעון בדבר הקשיים הכלכליים של התובעת היה אמור להניע אותה לפתוח תיק הוצאה לפועל והיא ידעה על זכותה לעשות כן כעולה מעדותה בפניי. לשמע עדות התובעת, ניתן היה לסבור כי בשל קשיי שפה והתנהלות היא מתקשה בהליכי הוצאה לפועל. רושם ראשוני זה נסתר על נקלה עת מעיינים במצבור הבקשות והתגובות בכתב ידה של התובעת כפי שהוגשו לתיק הוצאה לפועל וצורפו לתצהירה כנספחים. התובעת ידעה היטב כיצד להתנסח בלשכת הוצאה לפועל, להתמודד מול בקשות ביטול עיקולים וטענת "פרעתי" של הנתבע שלהבדיל נדרש לייצוג ולא שולט בעברית כלל. בין אם התובעת עשתה כן לאחר קבלת סיוע או עזרה ובין אם לאו הדבר מלמד על יכולתה לנהל הליכי הוצאה לפועל גם ללא ייצוג ועל כן גם היעדר הייצוג אינו עילה לאי נקיטת ההליכים. זאת ועוד, אם התובעת הייתה זכאית לייצוג מטעם הלשכה לסיוע משפטי בהליך שלפניי לאחר שבכיסה 150,000 ₪ מכספי הנשייה, קל וחומר שהייתה זכאית לייצוג כאמור בהליכי הוצאה לפועל. לא הוכח שכלל פנתה ללשכה לסיוע משפטי בטרם נקיטת הליכי הוצאה לפועל.

22.8. מעבר להיעדר הסבר סביר כלשהו לשיהוי של התובעת ודחיית טענותיה בהקשר זה, יש לציין, כי מדבריה לבדם אודות האופן בו נעשה שימוש בכספי הנשייה עולה תהייה האם וכיצד סופקו צרכי בתם המשותפת. התובעת העידה כי 80,000 ₪ מכספי הנשייה העבירה לטובת הלוואות והיתרה העבירה לבתם של הצדדים (70,000 ₪) ולכן הכסף "נאכל". למעשה הדברים תומכים בטענה, כי התובעת הסתדרה ללא דמי המזונות שנפסקו וסיפקה צרכי בתם המשותפת של הצדדים בעצמה.

22.9. עמדת התובעת, כי "מגיע לה" להמשיך לגבות יתרת הריבית בגין דמי המזונות בנסיבות שנוצרו ולאחר גבייה של 150,000 ₪ בקירוב (כאשר חוב הקרן הינו 89,000 ₪) אינה עמדה שמובאת בפני בית המשפט בתם לב. יחד עם כל אלה, אציין כי לקחתי לתשומת לבי שהתובעת פתחה ההליך במסגרת המסלול המהיר של גביית מזונות בהוצאה לפועל ורבות מהפעולות בוצעו ללא יוזמתה ובטרם הייתה מיוצגת ומיודעת ביחס לחובתה לפעול לפי סעיף 11(ב) לחוק המזונות.

הנתבע מצד שני, אמנם לא שילם המזונות בזמן אמת וגם את הסבריו איני מקבל, ברם הוא הציע לשאת במלוא תשלומי המזונות בצירוף הצמדה ממועד פתיחת תיק הוצאה לפועל אך ביקש רק את החזר הריביות. עמדתו נראית עדיפה וראויה יותר בעיני.

22.10. משהכרענו בעדויות הצדדים לעניין השיהוי וההתנהלות של הצדדים בביצוע פסק הדין למזונות, ניגש לדין המשפטי ונשלב המסקנות.



23. הערה מקדימה: "פגם לכאורה במסלול מזונות של רשות הגבייה והאכיפה":

23.1. עוד לפני דיון ענייני, יש לתמוה, הכיצד לא נדרשה התובעת בעת פתיחת התיק בלשכת הוצאה לפועל בקריות להציג היתר שיפוטי/החלטה שיפוטית המאפשרים לה לגבות דמי מזונות בחלוף מעל שנתיים מאז פסק הדין לפי סעיף 11(ב) לחוק המזונות. אין ספק, כי אילו הייתה נדרשת התובעת להציג החלטה שיפוטית כאמור היה יכול להתייטר כל ההליך הנוכחי ובמקרה שכזה אין לי ספק, כי הכספים ששילם הנתבע עד כה היו נחסכים, לפחות בחלקם.

23.2. באתר רשות האכיפה והגבייה מוסבר מהם המסמכים שעל זוכה להצטייד בהם כדי לפתוח תיק מזונות. אין כל אזכור למקרה שבו פסק הדין מוגש לביצוע בחלוף יותר משנתיים לאחר שניתן, שאז יש כידוע צורך בהצטיידות בהיתר שיפוטי מתאים לפי סעיף 11(ב) לחוק המזונות לעיל.

23.3. לכאורה מהחלטות רשמי הוצאה לפועל (בתיקים אחרים) עולה, כי קיימים נהלי הוצל"פ שאינם מאפשרים לפתוח תיק מזונות ביחס לחיובים שעברו שנתיים ממועד בו הייתה אמורה הזוכה לגבותם (ראה למשל החלטה לדחיית בקשה להחייאת תיק מזונות בו כלולים חיובים עובר לשנתיים מהטעם שיש בה כדי לעקוף נוהל זה הנובע מפסיקה מתחדשת ביחס לסעיף 11(ב) – תיק 6-11-00237-17 מיום 3/2/17 ניתן על ידי כב' הרשמת גילה גדות ופורסם באתר רשות האכיפה והגבייה). אולם "לכאורה" בלבד נאמר משום שהלכה למעשה, מקרה זה מלמד כי בפועל ניתן על נקלה לפתוח תיק מזונות גם שנתיים (ועשור) לאחר מתן פסק הדין. בשולי דיון זה יש לתמוה עוד יותר, כיצד לאורך כל הדרך מרגע קבלת האזהרה מלשכת הוצאה לפועל, טוען הנתבע וחוזר וטוען כי יש לעכב ההליכים ולהימנע מגבייה בטרם קבלת רשות בית המשפט לעשות כן לפי סעיף 11(ב) לחוק וכל פניותיו, טענותיו ובקשותיו בהקשר זה כלל אינן זוכות להתייחסות לשכת הוצאה לפועל (ראה החלטה מיום 7/9/15, תצהיר חייב מיום 9/9/15, ומיום 6/1/15 והחלטות רבות נוספות בתיק הוצאה לפועל). הדברים מלמדים על הצורך בהדגשת חשיבות דרישת רשות בית המשפט לפי סעיף 11(ב) לחוק המזונות על ידי לשכת הוצאה לפועל והתחשבות כב' הרשמים בטענות של חייבי המזונות בהקשר זה.

23.4. חוק הוצאה לפועל עבר שינוי משמעותי במסגרת תיקונים 41 ו-42 משנת 2013 בגדרם הוספו לו סעיפים שונים עניין "המסלול המהיר" שהם בגדר הוראת שעה זמנית (מ-2014 ועד-2020). המסלול המהיר למעשה מאפשר לזוכים בלתי מיוצגים לנהל תיקי מזונות כאשר לשכת הוצאה לפועל מבצעת ההליכים לגביית החוב מול החייב. מדובר על מהלך מבורך לטובת הזכות בפסקי דין למזונות, אך בשעה שהוא נועד ליעיל, יש להיזהר מניצולו לרעה במקרים של פסקי דין שלא פעלו למימוש מעל שנתיים ולא נתבקשה רשות בית המשפט לאפשר הגבייה כנדרש בסעיף 11(ב) לחוק המזונות.

23.5. להלן פירוט המסמכים המופיע באתר האינטרנט של רשות האכיפה והגבייה לצרכי הצטרפות למסלול המהיר של גביית מזונות:

\* טופס בקשה לביצוע פסק דין בענייני מזונות (טופס 207 – לחצו להורדה) וכן דף קרן לתיקי מזונות (טופס 208 – לחצו להורדה). את הטפסים ניתן להוריד מהאתר או לקבל מהלשכה במעמד פתיחת התיק.

\* טבלת פירוט דמי מזונות (לחצו להורדה) עבור חיוב הפרשי מזונות עבר. לחישוב תוספת המדד ניתן להעזר במחשבון (לחצו למעבר למחשבון באתר הלמ"ס) או לפנות עצמאית לרואה חשבון/מנהל חשבונות עבור ביצוע החישוב.

\* טבלת הוצאות חריגות (לחצו להורדה) – עבור פתיחת תיק/ הגדלת חוב בגין הוצאות חריגות שלא שולמו ע"פ פס"ד.

\* טופס הצהרת זוכה בתיק מזונות.

\* פסק-דין מאושר מקורי או נאמן למקור.

\* צלום ת.ז. של הזוכה כולל ספח מעודכן עם פרטי הילדים.

\* שאלון זוכה בפתיחת תיק מזונות(לחצו להורדה).

\* התחייבות והצהרת זוכה במסלול מזונות (לחצו להורדה)

23.6. עיינתי היטב גם בטפסים הנלווים שיש לצרף לפתיחת התיק, כגון "שאלון זוכה בפתיחת תיק מזונות" או "התחייבות והצהרת זוכה במסלול מזונות" ולא מצאתי התייחסות כלשהי לשאלה במקרה שבו התיק נפתח בחלוף מעל שנתיים מאז ניתן פסק הדין, האם בידי הזוכה פסק דין המתיר גביית דמי המזונות כמצוות סעיף 11(ב) לחוק המזונות.

23.7. נראה, כי במסגרת המסלול המהיר של גביית מזונות, אין התייחסות לסעיף 11(ב) לחוק המזונות ובאם "החייבים" לא מעוררים את הנושא או ראשי הוצאה לפועל בעצמם ומיוזמתם, הרי שיכולים להתרחש מקרים בהם מתבצעת גבייה וביצוע של פסקי דין ללא כל היתר שיפוטי לעשות כן הגם שחלפו מעל שנתיים מאז ניתן פסק הדין וזהו בדיוק מצב הדברים בענייננו.

23.8. אמנם הכרעתי כאן היא ביחס למחלוקת ממוקדת בין בעלי דין בעניין פרטני, אך דומני, כי נכון יהיה להסב תשומת לב רשות האכיפה והגבייה לסוגייה זו כדי שההתנהלות בתיקי הוצאה לפועל מזונות במסלול המהיר תיקח בחשבון תחולת סעיף 11(ב) לחוק המזונות.

24. איתור תכלית חוק המזונות בכלל ואיתור תכלית סעיף 11(ב) בפרט:

24.1. סעיף 11(ב) לחוק המזונות קובע כך: "מזונות שלא התחילו לפעול לגבייתם תוך שנתיים לאחר התקופה שבעדה הם נפסקו, אין לגבותם אלא ברשות בית המשפט".

24.2. אמר המחוקק, כי אין לגבות המזונות אלא ברשות בית המשפט אך סתם באשר לשאלה האם ואימתי תינתן או לא תינתן אותה רשות לביצוע הגבייה. היעדר הסבר או פירוט מצריך פעילות פרשנית והפעלת שיקול דעת שיפוטי תוך בחינת תכליות החקיקה והשתלבות חוק המזונות בדיני ההתיישנות, השיהוי, תם הלב ובדיני ההוצאה לפועל.

24.3. סבורני, כי ההליך הפרשני הראשון שעלי לנקוט בו הוא פניה לבחינת תכלית החקיקה (חוק המזונות בכלל וסעיף 11(ב) שבו בפרט). קביעת התכלית הכללית של סעיף 11(ב) לחוק תאפשר לבית המשפט גם להגיע לפתרון הרצוי של המקרה הפרטני שבפניו.

24.4. תכלית החקיקה היא מבנה משפטי שמסייע לשופט לפרש את דבר החקיקה. היא מורכבת מתכלית סובייקטיבית ואובייקטיבית (א. ברק בספרו: פרשנות במשפט – פרשנות החקיקה, הוצאת נבו, (תשנ"ג – 1993), בעמ' 201 - 202 להלן: "ברק"). התכלית הסובייקטיבית הן הכוונות והמטרות שהמחוקק ראה לנגד עיניו וביקש להגשים באמצעות דבר החקיקה הפרטני ואילו התכלית האובייקטיבית הינם הערכים והעקרונות הכלליים שהחקיקה ביקשה להגשים (שם). אם התכלית הסובייקטיבית והאובייקטיבית – אחת הן, לא מתעורר כל קושי פרשני וגיבוש התכלית נעדרת שיקול דעת שיפוטי והיא למעשה פעולה מיכאנית (שם בעמ' 204). הקושי הוא כאשר ישנה אי הלימה או סתירה בין התכליות, שאז על השופט "לגבש" את תכלית החקיקה. במקרה שכזה בדרך כלל יד התכלית הסובייקטיבית היא על העליונה. אך לעיתים ישנה התנגשות בין התכליות המצריכה איזון שיפוטי ופרשני של השופט עד כדי גיבוש תכלית סופית "כפשרה" בין התכליות השונות.

24.5. כאמור, התכלית החקיקתית נלמדת בין השאר גם "מסביבתו החוקית", משורשיו ומההיסטוריה החקיקתית. אמנם ההיסטוריה החקיקתית לא אמורה לשלוט בפרשנות העכשווית של כל חוק וחוק, ברם היא נותנת את הרקע והעומק לדבר החקיקה (ראו ברק בעמ' 351). הפניה להיסטוריה החקיקתית צריכה להיעשות כל אימת שיש צורך באקט פרשני ולא רק כאשר הטקסט החקיקתי סובל מעמימות או היעדר משמעות ברורה (שם בעמ' 352, 370). בפנייתו של הפרשן להיסטוריה החקיקתית הוא מחפש את תכלית החקיקה כפי שעמדה לנגד עינו של המחוקק ההיסטורי (שם בעמ' 353). כן יש לפנות לוועדות ציבוריות שהחוק בוסס על דו"חותיהן ובפרט יש חשיבות להיסטוריה החקיקתית והטרם חקיקתית מקום שמדובר בחוק שהוא נוסח חדש או שילוב של מספר דברי חקיקה (שם בעמ' 367-369). אין ספק, כי "כוונת המחוקק" נלמדת בין השאר גם מדברי ההסבר להצעת החוק במקור, מדיונים בוועדות הכנסת או דברי חברי כנסת במסגרת ההצבעות על החוק (שם בעמ' 371). התכלית העומדת בבסיס הצעת החוק ודברי ההסבר לה בהחלט יכולה לשמש הפרשן בקביעת תכלית מעשה החקיקה המוגמר ולדברי ההסבר משקל ניכר (שם בעמ' 386).

24.6. התכלית האובייקטיבית של חוק המזונות הינה להסדיר באופן נורמטיבי ומחייב את פסיקת המזונות בקרב בני המשפחה, אופן הפעלת שיקול הדעת השיפוטי בקביעת היקף החיוב וכן להסדיר עניינים דיוניים הנוגעים לגביית המזונות. עקרון היסוד העומד בבסיס החוק הוא הדאגה והאחריות השוטפת לקטינים מבחינה חומרית (הצעת חוק "היחיד והמשפחה" הסדירה גם עניין האפוסטרופוסות, אך בפועל פוצלה למספר חוקים, כאשר בעניין האפוסטרופוסות שולב הפרק הרלבנטי מההצעה בחוק הכשרות המשפטית והאפוסטרופוסות התשכ"ב – 1962 ואילו בעניין המזונות, שולב החלק הרלבנטי בחוק המזונות). תכלית החוק היא לאפשר את הקיום של בני המשפחה ובפרט ילדים קטינים התלויים בהוריהם וזאת באמצעות החיוב במזונות. המזונות, כנלמד מהחוק (כפי פרשנותו בהלכה הפסוקה) נועדו לממן את הצרכים השוטפים והיומיומיים של הנצרך (במקרה שלנו קטינה). זו התכלית הכללית והאובייקטיבית של החוק. תכלית זו משתלבת היטב עם תכלית חוק הוצאה לפועל הכולל הליכים דורסניים שבעל פסק דין למזונות יכול לנקוט בהם ולהינות מהם לשם אכיפה אפקטיבית של פסק דינו (ראה סוגיית פקודות המאסר, קדימות חוב המזונות ביחס לחובות אחרים, היעדר אפשרות לפרוס התשלום או לצרף החוב לתיק איחוד וכיו"ב).

אך תכלית זו אינה ניצבת בגפה ובחלל ריק. היא מסוייגת במובן זה, שככלל "כח האכיפה" של פסק הדין למזונות הוא יפה ומובן מאליו במשך שנתיים ראשונות מאז פסק הדין. לאחר מכן, שוב אין הדברים מובנים מאליהם והזוכה נדרש לפנות לבית המשפט לקבלת רשות לביצוע הליכי הגבייה.

מכאן שכאשר בוחנים את סעיף 11(ב) לחוק המזונות מגלים, כי התכלית הסובייקטיבית היא להגביל חיוב וגביית מזונות ל-"זמן אמת" – זמן סמוך למימון הצרכים השוטפים. לשם כך קובע המחוקק סייגים הנוגעים הן לאפשרות הגשת תביעות בגין מזונות העבר (סעיף 11(א) לחוק המזונות) והן לביצוע פסקי דין הנוגעים למזונות, שנתיים לאחר הינתנם (סעיף 11(ב) לחוק המזונות). מהסייגים ומלשון החוק ניתן ללמוד על נקלה, כי תכלית סעיף זה הייתה למנוע גבייה או תביעה "אוטומטית" של מזונות העבר ולהגביל את כוח האכיפה המיוחד של פסק מזונות לשנתיים הראשונות לאחר מתן פסק הדין. התכלית לא הייתה למנוע לחלוטין אפשרות תביעה או גבייה כאמור אלא להציב מחסום דיוני בדמות פניה מקדימה לבית המשפט. לא מדובר במחסום דיוני בלתי עביר, אלא במחסום שמצריך הפעלת שיקול דעת שיפוטי. בית המשפט רשאי להתיר גביית מזונות שלא התחילו לגבייתם תוך שנה לאחר מתן פסק הדין הן לפי סעיף 130 להצעת חוק היחיד והמשפחה ולפי סעיף 11(ב) לחוק המזונות (שם הוארכה התקופה לשנתיים). אך שיקול הדעת צריך להיגזר ולהיות מושפע משאלות הנוגעות לסיפוק הצרכים היומיומיים של הקטין, לשאלות הנוגעות לאינטרס ההסתמכות של החייב על אי נקיטת הליכי ביצוע פסק הדין ועל המענה לשאלה מדוע לא הייתה גבייה בפועל.

24.7. בדברי ההסבר לחוק המזונות אין כל התייחסות לסעיף 11(ב) ונכתב בהם, כי ההתייחסות לסעיף זו (ואחרים) מצויה בדברי ההסבר להצעת חוק היחיד והמשפחה, התשט"ו – 1955 (ראה הצ"ח 267, כ"ה בסיוון תשט"ז, 4/6/1956 בעמ' 126). פניתי להצעת חוק היחיד והמשפחה ואכן מצאתי את הוראת סעיף 11(ב) לחוק המזונות מופיעה בתור סעיף 130 לאותה הצעה תחת הכותרת: "סייגים למזונות בעד העבר" וכך נרשם שם:

"מזונות מיועדים לכיסוי הצרכים השוטפים מדי יום ביומו... על כן בא סעיף זה להגביל את המזונות בשתי הגבלות: אחת לגבי תביעה המתייחסת לזמן שעבר ואחת לגבי הגבייה של מזונות שנפסקו. הוראות שתוצאותיהן דומות להוראה זו נקבעו בחוקים של גרמניה, סעיף 1613, איטליה סעיף 445, ניו יורק חוק

על בתי דין משנת 1933, סעיף 137 וגם בתי דין אנגליים הגיעו למסקנות דומות... (עמ' 167 להצעת חוק היחיד והמשפחה, טבת תש"ז-1955 בעמ' 167).

24.8. הצעת החוק לעיל זכתה בשעתו לסקירה וביקורת בספרות (גד טדסקי, מחקרים במשפט הפרטי, הצעת חוק היחיד והמשפחה, התש"ט – 1958), אך לעניין סעיף 130 (הוא המקבילה של סעיף 11 לחוק הנוכחי), כל שנרשם בדברי הביקורת הוא כי נשאלת השאלה, אם הסייגים הנכללים בסעיף יחולו גם על זכות ההשבה של מספק המזונות לפי סעיף 136 (שם בעמ' 314) הואיל והדבר לא הוברר מהצעת החוק. אציין כי מדובר בסעיף המסדיר זכות חזרה של מי שסיפק מזונות ללא צו שיפוטי.

24.9. סבורני, במסגרת חוק המזונות אין סתירה בין התכליות האובייקטיבית והסובייקטיבית באם אנו קובעים, כי תכלית החוק היא לאפשר פסיקת מזונות ראויים לקטין על ידי חיוב מי מהוריו בצו שיפוטי, כאשר המטרה המרכזית והעקרונית היא לאפשר פסיקת וגביית מזונות ב"זמן אמת" "ובשעת הצורך", הואיל והם נועדו לממן הצרכים השוטפים באופן מיידי או סמוך להוצאתם.

25. תכלית חוק המזונות אל מול תכלית חוק ההוצאה לפועל ודיני ההתיישנות:

25.1. עוד מצאתי, כי קיימת הלימה בין תכליות חוק המזונות (לענין הבטחת סיפוק צרכים שוטפים של הנצרך סמוך להוצאתם) לבין תכליות חוק ההוצאה לפועל המאפשר הליכי גבייה אפקטיביים וייחודיים של החלטות ופסקי דין למזונות, ללא אח ורע בהליכי גבייה של שטרות או פסקי דין אחרים (ראה בהקשר זה בספרה של ורדה שוורץ, מזונות: הליכי גבייה בלשכת ההוצאה לפועל (הוצאת נבו 2014) בעמ' 111-160)). ניכר איפוא, כי שני החיקוקים למעשה מקנים משקל נכבד לאינטרס של הזוכה בביצוע פסק הדין למזונות וזאת כדי לאפשר סיפוק צרכי המזונות השוטפים "בזמן אמת" או סמוך לאחר הוצאתם.

25.2. מנגד, ודווקא לאור העדיפות במתן כלים אפקטיביים וייחודיים לגביית חוב מזונות פסוק והעדפתו מבחינות רבות על חובות אחרים, יצר המחוקק מעין מקבילית כוחות המגנה על אינטרס ההסתמכות של החייב. במקבילית זו, אל מול אינטרס אכיפת פסק הדין באופן יעיל מהיר ומיידי, ניצב אינטרס ההסתמכות של החייב, כי מקום שלא מבוצע כנגדו פסק הדין תוך שנתיים, יש בכך לכאורה משום יצירת מצג לכאורי של ויתור או מחילה על דמי מזונות ושוב הפניה לאכיפת פסק הדין אינה אוטומטית אלא מצריכה אישור בית המשפט.

25.3. מקבילית הכוחות האמורה משתלבת היטב עם דינים כלליים נוספים מהמשפט האזרחי והמנהלי הלקוחים מדיני השיהוי וההתיישנות ודיני תם הלב. ואלה יידונו להלן.

25.4. ההתיישנות הרלבנטית לענייננו הינה התיישנות פסק דין. התיישנות זו נקבעה בחוק ההתיישנות, התשכ"ח – 1958 כתקופה של 25 שנים מאז ניתן פסק דין ללא שהזכאי לפיו עשה פעולה כל שהיא לבצעו (סעיף 21 לחוק ההתיישנות לעיל). חוק ההתיישנות קובע, כי אם בוצעה פעולה לאכיפת פסק הדין, תקופת ההתיישנות מתאפסת. עם זאת, התיישנות הינו מוסד שנקבע במגוון חיקוקים ואין חוק ההתיישנות מתיימר למצות את כל הסדרי ההתיישנות בחקיקה הישראלית (ראה זלמן יהודאי, דיני ההתיישנות בישראל, תוך זיקה למשפט האנגלי והאמריקאי, (1991) בחלק ב' לספרו וכן ראה טל חבקין התיישנות (2014) בעמ' 34, 299-401, שער שלישי תחת הכותרת הסדרי התיישנות מיוחדים).

25.5. המלומד זלמן יהודאי רואה בסעיף 11(ב) לחוק המזונות כמקרה פרטי של הסדר התיישנות. עם זאת הוא ממעט בפירוט בהקשר זה ונוקט דווקא בדיבור שיהיו באומרו:

"ולא זו בלבד אלא הוראת חוק נוספת מחייבת את הזכאי למזונות, לפי פסק דין, לפעול ללא שיהיו לגבייתם, שאם לא כן הוא עלול לאבד את זכותו לגבותם... גם כאן, על מנת לקבל את רשותו של בית המשפט, יהא על הזכאי למזונות, כך יש להניח, להראות קיומו של טעם סביר להשהיית גבייתם" (עמ' 413 לספרו)

25.6. כאשר מנתחים הסדרי התיישנות אל מול הסדרי שיהוי, נראה כי נכון לראות בהסדר שיצר המחוקק בסעיף 11(ב) לחוק המזונות יצור כלאיים – "שיהוי שעשוי להפוך להתיישנות" ואבאר מדוע: ראשית, הסדר ההתיישנות שחל במשפט האזרחי קובע כלל קשיח המחייב את בית המשפט לדחות תביעה שהתיישנה ולכן נכון לראותו "הסדר סגור". מצד שני, דוקטרינת השיהוי מקנה לבית המשפט שיקול דעת לדחות תביעה שהוגשה בתוך תקופת ההתיישנות, כלומר לדחות תביעה שלא התיישנה, על רקע שיקולי מדיניות שיפוטית התומכים בכך. ככזו ניתן לראות בה "הסדר פתוח". דוקטרינת השיהוי חלה במשפט האזרחי והמינהלי לצד הסדר התיישנות סטוטורי ומאפשרת לבית המשפט לשקול את נסיבותיו הקונקרטיות של כל מקרה ומקרה. שיהוי חל גם במשפט המנהלי להבדיל מהתיישנות. אגב דברים אלה, יש לציין, כי מקום שהליכי ההוצאה לפועל ננקטים במסלול המהיר על ידי לשכת ההוצאה לפועל עצמה ולא על ידי פעולות הזוכה, נתפס הליך האכיפה כמנהלי יותר באופן מובהק.

25.7. "הסדר סגור" מנוסח ככלל משפטי (rule) תוחם פעולה משפטית בזמן ואינו מותיר לבית המשפט שיקול דעת להאריך המועד שנקבע בו. "הסדר פתוח" להבדיל, מנוסח כאמת מידה (standart) והוא תוחם פעולה משפטית בזמן אך מותיר לבית המשפט שיקול דעת להאריך את המועד לביצועה (טל חבקין התיישנות, בעמ' 17-18 לספרו).

25.8. סעיף 11(ב) לחוק מנוסח מצד אחד ככלל משפטי (אין לגבות דמי מזונות בחלוף שנתיים מאז פסק הדין) אך מצד שני הוא מותיר שיקול דעת לבית המשפט ("אין לגבותם אלא ברשות בית המשפט"). בהיעדר הרשות השיפוטית, הופכת התקופה של שנתיים מחלוף פסק הדין משיהוי להתיישנות. הוא הדין בהיעדר פניה לבית המשפט בטרם פניה ללשכת ההוצאה לפועל בחלוף מעל שנתיים מאז פסק הדין.

25.9. על-כן, דומני כי ניתן לראות בסעיף 11(ב) לחוק המזונות יצור כלאיים של שיהוי והתיישנות גם יחד ואסביר: מקום שזוכה בפסק דין מזונות לא פועל לגביית ואכיפת פסק הדין משך שנתיים, ולאחר מכן מבקש רשות בית המשפט לענייני משפחה לעשות כן, נבחן השיהוי של התנהלותו לפי מבחנים שיידונו בהרחבה בהמשך. ברם, מקום שזוכה בפסק דין מזונות לא פועל לגביית ואכיפת פסק הדין משך שנתיים ולאחר, אינו מבקש כלל את רשות בית המשפט לענייני משפחה לעשות כן, אלא פותח תיק הוצאה לפועל בהתעלם מהוראת סעיף 11(ב) לחוק המזונות, הרי שאז אין מדובר בכלל של שיהוי עם מתחם שיקול דעת, אלא מדובר בהתיישנות!

25.10. ניתוח זה מתיישב היטב גם עם הערכאות בהן מועלות הטענות: לרשם הוצאה לפועל, אין שיקול דעת בדבר. הוא אינו יכול ואינו מורשה לאפשר גביית מזונות בחלוף מעל שנתיים מאז ניתן פסק הדין. לכן כאשר נפתח תיק הוצאה לפועל מזונות בנסיבות שכאלה, קיימת התיישנות על חוב המזונות ואין לרשם הוצאה לפועל סמכות לשיקול או לאפשר גבייה כלשהיא בתיק המזונות. מנגד, מקום שמוגשת תביעה לפי סעיף 11(ב) לחוק המזונות לפתחו של בית המשפט לענייני משפחה, שוב לא מדובר בכלל של התיישנות, אלא במושג שסתום של "שיהוי" ולבית המשפט (להבדיל מלשכת הוצאה לפועל) מוקנה שיקול דעת שיפוטי האם לקבל טענות הזוכה (שנטל לפתחו) בדבר ביצוע הליכי הגבייה אם לאו.

25.11. ואם מתבקשת השאלה מהו האינטרס של החייב עליו מבקשות הוראות השיהוי וההתיישנות האמורות להגן הרי התשובה ברורה, שתי הוראות החיקוק (חוק התיישנות וסעיף 11(ב) לחוק המזונות) קובעות הסדר דומה שתכליתו זהה – הגנה על אינטרס ההסתמכות של החייב. זוכה שאינו משלים את פעולתו למשך שנים רבות "מפיץ ריח של ויתור" על זכותו לפי פסק הדין (טל חבקין התיישנות) (הוצאת 2004) עמ' 271). ביצוע פסק הדין לאחר שנים רבות אף מקשה על החייב להוכיח הגנה מסוג "פרעתי". אגב, בשל הפגיעה האמורה בנתבע/חייב, הוצע בהצעת חוק דיני ממונות לקצר את תקופת ההתיישנות על פסק דין ל-10 שנים (במקום 25 שנים) ואף לבטל את האפשרות הנתונה לזוכה לאפס את מירוץ ההתיישנות. הדבר מלמד על כוונת המחוקק להגביר ההגנה על אינטרס ההסתמכות של החייב. הדבר מתיישב היטב עם פרשנותי את תכלית חקיקת סעיף 11(ב) לחוק המזונות שהוא מקרה פרטי של התיישנות פסק דין.

26. בנסיבות ההסדר הפתוח של שיהוי כאמור (קרי מקום שמוגשת תביעה לפי סעיף 11(ב) לחוק המזונות לפתחו של בית המשפט) הפרמטרים שינחו את בית המשפט בדונו בבקשות למתן רשות אכיפת פסק מזונות לאחר למעלה משנתיים מיום פסק הדין ראוי כי יהיו אלה:

26.1. ראשית והגם שנורמטיבית, אדם חב במזונות ילדיו הקטינים לפי חוק המזונות, יש לזכור כי מדובר על הסדר דיספוזיטיבי. אין הורה מחוייב לתבוע את רעהו לתשלום מזונות וכן אין הוא מחוייב לבצע פסק דין בעניין המזונות. המדובר על הסדר הנתון לבחירתו של הזוכה.

26.2. שנית, הוראת סעיף 11(ב) לחוק באה להקשות על הזוכה ולומר לו, כי הגם שזכה בפסק דין, עליו להראות שאכן הוא זכאי לבצע פסק הדין וזאת בשל חלוף הזמן. חלוף הזמן מייחס לזוכה יצירת מצג של מחילה או ויתור על המזונות בשל שינוי נסיבות, טעמים אישיים או בשל קבלת דמי המזונות בפועל (קרי פרעון החוב).

26.3. ראינו, כי אכיפת מזונות נותנת לזכאי כלים אפקטיביים ואף דורסניים בחוק ההוצאה לפועל ויש לקשור בין כלים מרחיקי לכת אלה באכיפה של פסק מזונות לבין השיהוי הסטטוטורי שבסעיף 11(ב) לחוק שעלול להיחשב להתיישנות בנסיבות מסוימות.

26.4. כן יש לזכור, כי פסקי דין למזונות, אינם סופיים וניתנים לשינוי וייתכן שבסייגים לגביית מזונות עבר ביקש המחוקק להשיב הדיון לבית המשפט למתן ההיתר כיוון שבית המשפט הוא המוסמך לבדוק האם לא ניתן פסק דין שונה מאז פסק הדין שחלפו שנתיים מאז שניתן.

26.5. על תכליתו החקיקתית של סעיף 11(ב) לחוק המזונות למד בית המשפט מההיסטוריה החקיקתית רא גם גם מפסיקת הערכאות הדיוניות. פסיקה זו מלמדת, כי סעיף 11(ב) נועד למנוע גביית מזונות עבר מקום שהזכאי (בדרך כלל האם) ויתרה או מחלה על מזונות העבר בכך שלא פעלה לגבות אותם ויצרה מצג מתאים בפני החייב (בדרך כלל האב). עם זאת מדובר במעין חזקה שנובעת מהחוק והיא ניתנת לסתירה כאשר הנטל הוא לפתחו של הזכאי במזונות.

כן עולה, כי בענייני משפחה חלים שינויים ביחסי הפנים משפחתיים ועלה חשש שמא אי גבית מזונות עבר נבעה משינוי משמורת למשל או הסדרת תשלום המזונות מחוץ ללשכת ההוצאה לפועל, במישרין בין הצדדים. אמחיש דבריי כעת באמצעות הפנייה למקורות עליהם אני נסמך:

א. השופט שמגר בדעת מיעוט בע"א 779/76 שוחט נ' שוחט, פ"ד לב(1) 580 בעמ' 587 (1978) קבע אמנם כי מזונות משולמים מדי חודש בחודשו ומי שמאחר בגבייתם אף במשך תקופה של שנתיים ויותר אינו מפסיד באופן כללי את זכותו למזונות, אלא רק זקוק לרשות בית המשפט כדי לגבות אותו חלק של החוב. עם זאת הוא לא פירט השיקולים שינחו את בית המשפט בדונו במתן ההיתר.

ב. בהמ' 22/72 נדב נ' נדב פ"ד כו(1) 603, נקבע כי חוסר פעילות לגביית מזונות במשך שנים אינו מעלה חזקה של מחילה או ויתור. חוסר פעילות יש בו לכל היותר כדי להעביר את הנטל על שכמו של הזוכה להוכיח שהחוב לא סולק. עם זאת גישה זו לא אומצה על ידי הערכאות הדיוניות בשלמותה וניתן להיווכח מפיתוח הפסיקה.

ג. כב' השופט נפתלי שילה פסק בתמ"ש (ת"א) 29511-09-13 פלוני נ' פלוני (27/5/15), פורסם (בנבו), כי העובדה שהאם לא נקטה בהליכים לגביית המזונות במסגרת ההוצאה לפועל, לא מלמדת בהכרח על ויתור. באותו מקרה, נפצעה האם קשה בתאונת דרכים ועברה מקום מגורים ולכן הדבר היה משום הסבר לחוסר המעש בגביית המזונות.

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין



ד. כב' השופטת קרן גיל בתמ"ש (ת"א) 11529-07-16 א.ש.ק. נ' ו.ק., 19/11/16, (פורסם בנבו) בחנה את סעיף 11(ב) על רקע דיני ההתיישנות בשל מהותם של חיובי המזונות. מחד גיסא – הצדדים לפסק הדין בעניין חיובי מזונות אינם זרים זה לזה, אלא בני משפחה לשעבר, שיחסי אמון (אף אם חלקי ומוגבל) ביניהם ומטבע הדברים לא נשמר תיעוד ביחס לסכומים ששולמו עבור חיובי המזונות או עבור חיובים אחרים, בין על פי פסק הדין ובין בנוסף להם או על פי סיכום בין הצדדים שהתגבש בין הצדדים לאחר פסיקת המזונות. מאידך גיסא – הוסדרו הליכי גבייה ייחודיים לגבייתם, ובין היתר הליכי מאסר, העדר הגנה על פי חוק הגנת השכר, הטלת הגבלות על פי סעיף 66א' לחוק ההוצאה לפועל, אף מבלי שיתמלאו התנאים הנקובים בסעיף 66ב(ב) לחוק ההוצאה לפועל, אפשרות לעכב את יציאתו של החייב מן הארץ לתקופה העולה על שנה וכו', וכן נקבעה קדימות לגבייתם על פני חוב כספי רגיל.

בתוצאה הסופית של הכרעתה, ניכר כי אין לקבוע שפסק דין למזונות "התיישן" אם חל עליו סעיף 11(ב) ומדובר יותר בשיהוי מאשר בהתיישנות.

זאת ועוד, גם מקום שמתרשם בית המשפט כי שיהוי בגביית מזונות לא היה מוצדק, אין בכך לאיין החיובים נשוא פסק הדין ולפטור החייב מתשלומם.

סעיף 11(ב) מאפשר העברת נטל הוכחה לפתחו של הזכאי במזונות להראות שדמי המזונות לא נפרעו או שולמו בפועל. האיזון הנכון ימצא בכך שיתאפשר לזוכה לעתור במסגרת תיק ההוצאה לפועל להוכיח שתשלומי המזונות שהחלה בגבייתם המאוחרת אכן לא שולמו.

ה. כב' השופט ניצן סילמן בע"ר (קר') 44163-12-15 פלונית נ' פלוני, (17/1/16), פורסם בנבו) התייחס לסוגייה זו ופסק:

לגבי דידי סעיף 11(ב) מייצג הסדר מיוחד של גביית מזונות עבר הנובע משינוי נקודת איזון חקיקתית בין האינטרסים השונים:

מחד גיסא, עיקרון בסיסי- אדם אשר זכה בדינו, רשאי לממש זכייתו, ויש להקל עליו המימוש ככל האפשר; זוהי הסיבה מדוע תקופת התיישנות פס"ד כספי כה ארוכה, ומדוע מערכת מדינתית עומדת לרשות הזוכה- רשות האכיפה. מאידך גיסא, מזונות אינם ככל זכיה וטבעו של רכיב מזונות הנו צריכה מיידית; משמשים הם לקיום; לאור חשיבותם ראה המחוקק להעניק להם קדימות ודיני אכיפה מיוחדים; לאור בהילות- גם הסעדים המשמשים לאכיפתם יכול ויהיו קיצוניים. כלומר, דווקא אופיים המיוחד של דיני המזונות, הבהילות הגלומה בגבייתם, וקשת הסעדים הרחבה יחסית (מהגבלות על רישיון נהיגה, כרטיסי אשראי, ועד מאסר), היא הנותנת כי מזונות אשר לא נגבו תקופה ארוכה מעוררים קושיה ראייתית.

זאת ועוד מזונות מטבעם, כחלק רחב מדיני המשפחה, אינם משולמים בין זרים; התשלום הוא בין הורים משותפים, בני זוג לשעבר, וכיו"ב; כלומר- יחסים אשר לא אחת התבססו ומבוססים על אמון מיוחד; במצב דברים זה, לא אחת, לא נשמרות קבלות ותיעודים, אלא קיימת נטייה לסמוך על האחר. גם בכך יש להצדיק נקודת איזון שונה בין דיני המזונות ובין דיני הגבייה הכלליים- נקודת איזון אשר יכול ותטיל נטל ראייתי שונה.

סעיף 11(ב) מצריך את בית המשפט לאור כל אלה, לבחון הטעמים לאיחור בגבייה, לאור אופייה המיוחד של גביית המזונות ולאור אופיו המיוחד של השימוש שאמור להיעשות במזונות. משכך- "ברי, כי

הפעלת סעיף 11 לחוק בגין אי גבייה, אינה בגדר מחסום סופי, כי אם בגדר משוכה נוספת שיש לעבור וניתן לעברה".

כן מוסיף כב' השופט סילמן, כי יש להבחין בין אי תשלום כלל המעלה שאלה הכיזד התקיים הצד שאמור היה לקבל מזונות, ומדוע לא גבה לבין תשלום חלקי- אך ללא הצמדה או בחסר, כשהפער אינו שנוי במחלוקת. במקרה האחרון, חלוף השנים אינו מלמד על וויתור ויש להתיר הגבייה המאוחרת. הוא הדין כאשר אין חולק שדמי המזונות לא שולמו.

ו. כב' השופט איריס ארבל אסל פסקה בתמ"ש (ת"א) 15-06-33331 פלונית נ' פלוני, (1/3/16, פורסם בנבו), כי אין להתיר למבקשת להמשיך בהליכי הגבייה לחוב הנטען בעניינה לפני 1/2013 כיוון שזכייה בפסק דין למזונות אינו כזכייה רגילה בפסק דין. מזונות נועדו לספק צרכים שוטפים וקיומיים ומכאן הקדימות בדיני האכיפה המיוחדים והקיצוניים כנגד החייבים. מזונות ילדים, אשר נועדים לספק צרכים המיידים, אינם יכולים להמתין זמן כה רב, והמתנה שכזו מעידה שצרכיהם סופקו.

ז. כב' השופטת תמר סנונית פורר פסקה אף היא בתמ"ש (ת"א) 16-02-22908 אלמונית נ' פלוני, (ניתן ביום 19/7/16 ופורסם בנבו), כי מזונות קטינות נועדו לסיפוק ישיר מיידית ותכופ של צרכי הקטינות ואין מקום לשיפוי וגבייה בדיעבד של שנים רבות ובבגרותן של הקטינות. החלטה בדבר אי גביית מזונות גם מטעמים מוצדקים היא החלטה מושכלת הנובעת מבחירה חופשית ויש לה השלכה משפטית בדמות אי מתן אפשרות של גבייה למפרע.

כמו-כן, השיהוי בו נקטה התובעת מוכיח כי צרכי הקטינות סופקו, הגם שלטענתה דמי המזונות לא הועברו על ידי הנתבע.

עם זאת מקום שהתובעת מציעה תמונה עובדתית רחבה של ביצוע או אי ביצוע התשלומים ניתן לשקול עמדתה לאשר גבייה מאוחרת.

ח. כב' השופט איתי כץ פסק בתמ"ש (י-ם) 11622/08 א.פ. נ' ש.מ., (20/7/2009, פורסם בנבו), כי דין בקשה לביצוע פסק דין בהוצאה לפועל 7 שנים לאחר מתן פסק הדין, ללא פניה לבית המשפט לקבלת היתר שיפוטי, להידחות על הסף לאור סעיף 11(ב) לחוק. לדבריו, יש להוסיף את יסוד תם הלב באכיפת פסק דין ואין לאפשר אכיפה למפרע של עשרות אלפי שקלים. המדובר על פרשנות הנלמדת מדיני ההוצאה לפועל ולא דווקא מדיני המזונות או ההתיישנות (בהפנייה לע"א (ת"א) 2836/03 עיריית ת"א נ' תמר מור (פורסם בנבו)).

ט. כב' השופטת אלה מירז פסקה בבש"א (חי') 6296/01 פלוני נ' פלונית (25/3/2002, פורסם בנבו), כי קשה לאשר גביית מזונות בגין העבר שכן הדעת סוברת כי מזונות נקבעים לנוכח הצורך הרב במ בעוד שאי נקיטת כל פעולה לצורך גביית המזונות במשך תקופה ארוכה יש בה כדי להעיד על אי נחיצותם של המזונות שכן אילו היו נחוצים סביר להניח שהיו פועלים בהקדם לגבייתם.

י. כב' הרשמת מירלה אהרון בינפלד הוצל"פ (כ"ס) 26-00003-01-0 כ.ת. נ' כ.ה. (6/11/13, פורסם בנבו) קבעה כי פסקי דין בענייני מזונות מטיבם ומטבעם עקב שינויים אישיים של המתדיינים והדינאמיות באופי היחסים בין התובע לנתבע לעומת שאר דיני ממונות, אינם סופיים. ייתכן כי מצב זה הביא את המחוקק לחייב באישור בית משפט לביצוע פסק דין שהזוכה לא פעל/ה לגבייתו משך שנתיים. כיוון שבעצם השיהוי עלול להתקיים שינוי נסיבות המצריך התערבות דיונית מחודשת ומהותית אך לא פרוצדורלית. מכל מקום ניתן להורות על ביטול הפרשי הצמדה וריבית כפתרון לאיזון בין האינטרסים המתנגשים (הן מכוח סעיף 19(א) לחוק ההוצאה לפועל התשכ"ז - 1967 והן במסגרת תשנה 126 לתקנות ההוצאה לפועל, התש"ם-1979).

יא. הרשמת אלה פטל תיק (חי') 06-00058-14-2 החייב נ' הזוכה, 3/2/15, (פורסם בנבו) קבעה אף היא בנסיבות דומות, כי ניתן לראות בגבייה המאוחרת משום יצירת מצג של ויתור על הפרשי מזונות ולמצער ויתור על הפרשי הצמדה ככל שלא נגבו בפועל בתקופות מסוימות.

## 27. פיקוח שיפוטי על גביית המזונות:

27.1. לכאורה ניתן היה לגשת לנסיבות מקרה דנן ולבחון האם יש מקום ליתן היתר להמשך גביית מזונות מהנתבע אם לאו ובכך לסיים הטיפול בהליך. אלא שבכך לא זו בלבד שלא יעשה צדק גם לא יסתיימו ההליכים (שני הצדדים כבר הודיעו, כי ינקטו בהליכים המתאימים במקרה שכזה, בין אם בהוצאה לפועל ובין אם בערכאות אחרת, בין אם אחד נגד משנהו ובין אם נגד רשות האכיפה והגבייה).

27.2. זאת ועוד, עיוני המעמיק בהליכים נשוא תיק זה בלשכת ההוצאה לפועל לימדני, כי אין ולא הייתה כל התייחסות בלשכת ההוצאה לפועל להוראת חוק מפורשת בדמות סעיף 11(ב) לחוק המזונות. הנתבע טוען בלשכת ההוצאה לפועל, השכם והערב, במסגרת כל בקשה ותצהיר מטעמו, כי חלים שיהוי והתיישנות על גביית המזונות וכי לא ננקט הליך מתאים לפי סעיף 11(ב) לחוק המזונות ואין כל התייחסות לטענתו (והדבר אף חמור יותר מדחיית טענתו שאז לפחות הייתה התמודדות עניינית המלמדת על הגנה גם על אינטרס הנתבע).

27.3. במצב דברים זה, דחיית התביעה לבדה אין ולא יהיה בה די, היא לא תפתור ולא תסיים הסכסוך בין הצדדים בעניין אכיפת פסק הדין למזונות.

27.4. עולה השאלה, האם מוסמך בית המשפט להידרש לאכיפת פסק הדין לגופו מעבר לשאלה המצומצמת של הסעד הנדרש לפי סעיף 11(ב) כפי שנוסח בכתב התביעה. סבורני כי בנסיבות דנן ומרגע שבוצעה גבייה שלא כדין והגם שלא הוגשה תביעה נפרדת על ידי הנתבע, הרי שלבית משפט לענייני משפחה סמכות בדין וסמכות טבועה להתערב בסוגייה זו ולפקח באופן שיפוטי על גביית המזונות וליתן

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין

הוראות מתאימות לא רק לעניין המשך הגבייה אלא גם לגבי גבייה שבוצעה. אמנם כן, הדבר לא יעשה כדבר שבשגרה אלא במקרים חריגים. אלא שהמקרה הינו אכן חריג.

27.5. אכיפת פסק דין למזונות הינה שונה מאכיפת פסקי דין רגילים מהטעמים שהובאו לעיל בהרחבה.

27.6. לא בכדי המחוקק מפנה את הצדדים לבית המשפט בהזדמנויות שונות הנוגעות לאכיפת פסקי דין למזונות: כך סעיף 12 לחוק ההוצאה לפועל מקנה סמכות לרשם ההוצאה לפועל לפנות בשאלת הבהרה לבית המשפט לענייני משפחה, סעיף 69(ה) לחוק ההוצאה לפועל מסמיך את רשם ההוצאה לפועל להפנות בעלי דין לבית המשפט לענייני משפחה כדי לבקש שינוי השיעורים. סעיף 11(ב) לחוק המזונות מחייב את הזוכה לפנות לבית המשפט לקבלת היתר שיפוטי לגביית המזונות מקום שחלפו מעל שנתיים מאז פסק הדין. ואילו סעיף 7 לחוק בית המשפט לענייני משפחה הוא ההוראה המושלת בכיפה בקובעו, כי הליכי ביצוע בתובענה בענייניו של קטין, יבוצעו על פי החלטת בית המשפט לענייני משפחה ובפיקוח זולת אם הורה בית המשפט על ביצועם באמצעות לשכת ההוצאה לפועל וכן רשאי בית המשפט לענייני משפחה להורות על ביצועם בדרך אחרת הנראית לו יעילה וצודקת יותר בנסיבות העניין.

27.7. לענייניו של סעיף 7 לעיל ותחולתו, סבורני כי עניין אכיפת וגביית פסק דין למזונות קטין הוא בהחלט הליכי ביצוע בתובענה בענייניו של קטין ואין הדבר מוגבל לענייני משמורת, שהות ואפוטרופוסות אחרים. לא בכדי הניסוח רחב ומדבר על "ענייניו של קטין" באופן מופשט ללא צמצום.

27.8. תוצאה שבה פונה הזוכה ללשכת ההוצאה לפועל בחלוף 10 שנים מאז פסק הדין למזונות ופותחת תיק הוצאה לפועל ללא קבלת רשות בית המשפט לעשות כן בניגוד לסעיף 11(ב) לחוק המזונות ואף ללא כל הסבר סביר לשיהוי מהווה התנהלות חסרת תם לב ומנוגדת להוראת החוק ולמעשה מנוגדת להתיישנות הסטטוטורית שהיא ברירת המחדל בסעיף 11(ב) לחוק המזונות.

הלכה למעשה באומרי דברים אלה, גם אם פסק הדין היה אך דוחה התביעה, מצופה היה כי במסגרת לשכת ההוצאה לפועל ועל יסוד הכרעה זו והסמכות של הרשמת, יושבו לנתבע כספים שנגבו שלא כדין.

מקום שלשכת ההוצאה לפועל פוגעת בקניינו ובכיסו של הנתבע ללא כל התחשבות והתייחסות לטענותיו מכוח סעיף 11(ב) לחוק, אין בית המשפט יכול לעמוד מנגד ולהידרש אך ורק לשאלת המשך הגבייה של 39,000 ₪ שנותרו (הפרשי ריבית והצמדה לאחר גבייה של 150,000 ₪). משפנתה התובעת לבית המשפט בתביעה מכוחו של מסעיף 11(ב) לחוק, היא פתחה את הדלת להתערבות שיפוטית בהליכי הגבייה כולם, גם אלה שקדמו להגשת התביעה. לכן, רשאי גם רשאי בית המשפט להורות על הליכי ביצוע בתובענה של הקטין בפיקוחו או בכל דרך שתיראה לו יעילה וצודקת בנסיבות העניין (סעיף 7 לחוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה - 1995). בית המשפט לענייני משפחה יכול לשקול לחסום את דרכה של התובעת לגבות את ההפרשים שביקשה. הוא רשאי וייתכן שאף מחוייב להיכנס לעובי הקורה ולפקח על ביצוע החיוב במזונות ולשקול השבת כספים שנגבו ביתר בניגוד לדין. מנגד, אין בכך לומר כי מקום שהחייב מודה שלא שילם דמי המזונות, הוא יהיה פטור מהם כליל כפי בקשתו. אין ליתן פרס

לחוטא או לחייב שלא עמד בחובו הפסוק רק בשל היעדר גבייה בסמוך לפסק הדין, בייחוד באם קובע בית המשפט שהנתבע אכן לא נשא בפועל בדמי המזונות.

27.9. הפיקוח השיפוטי של בית המשפט לענייני משפחה, והכלים שמקנים דיני ההוצאה לפועל במקרים של התנהלות חסרת תם לב מצד הזוכים, מאפשרים יצירת ומציאת פתרונות יצירתיים לצרכי פיקוח על ביצוע יעיל של גביית המזונות בהתחשב בשיהוי.

27.10. כך למשל, ביחס לפסקי דין אזרחיים "רגילים" שמבוצעים בלשכת ההוצאה לפועל, ידועה הפסיקה לפיה מקום שישן הזוכה על זכויותיו ולא פעל באופן סביר לגביית החוב נשוא פסק הדין, עשוי רשם ההוצאה לפועל לעשות שימוש בסמכותו לפי סעיף 81א(ד) לחוק ההוצאה לפועל ולהפחית את החיוב בהפרשי הצמדה וריבית שנוספו לתיק (24/1/2006 חבקין בעמ' 274 לספרו התיישנות). בפסיקה נקבע כי תיק ההוצאה לפועל אינו יכול לשמש "תכנית חיסכון לזוכה" אשר תמתין לזוכה, פרק זמן ממושך, ללא נקיטת הליכים, תוך צבירת הפרשי הצמדה וריבית. ראה ע"א (מחוזי תל אביב) 2836/03 עיריית תל-אביב נ' מור תמר (ניתן ביום 24.1.2006) בפני כב' השופטת שטופמן, שם נקבע בהקשר זה:

"... חובת תום הלב בניהול הליכי הוצאה לפועל, מחייב את הזוכה בתיק ההוצאה לפועל, לפועל באופן סביר לקבלת סעד המימוש בהליכי ההוצאה לפועל, ואין הוא יכול "לישון על זכותו", עד קץ כל הימים. אכן, כלל נקוט הוא, כי על הליכי הוצאה לפועל לא תחול התיישנות. ברם, אין בכך כדי לסתור את חובתו של הזוכה לחתור לסיומו של הסכסוך בין הצדדים. תיק ההוצאה לפועל אינו יכול לשמש "תוכנית חיסכון" לזוכה, אשר ממתנה עד אין קץ, ללא נקיטת הליכים, תוך צבירת הפרשי הצמדה וריבית."

27.11. הפסיקה האמורה למעשה מחילה נורמה של נקיטת הליך לביצוע פסק דין במהירות יחסית לאחר שניתן פסק הדין. במקביל לנורמה, מחילה הפסיקה במקרה של התנהלות חסרת תם לב של זוכה את הסנקציה של הפחתת ריבית והצמדה. (ראו גם בר"ע (מחוזי ת"א) 2153/04 עיריית ת"א יפ"נ' יולזרי 24/1/06, פורסם במאגרים שם נדחתה בקשת רשות ערעור על החלטת ראש ההוצאה לפועל לקבוע ריבית והצמדה רק מיום פתיחת תיק ההוצאה לפועל ולא מיום פסק הדין).

27.12. אם כך לגבי פסקי דין כספיים רגילים, כי קל וחומר מקום שהמחוקק קבע הוראת שיהוי/התיישנות פרטנית לגבי אכיפת פסקי דין למזונות. המחוקק גילה דעתו בסעיף 11(ב) כי משך הזמן הסביר לבצע פסק דין למזונות הינו שנתיים. מעבר לכך, נדרש אישור בית המשפט. הטעמים לכך הובהרו לעיל בהרחבה והם מתיישבים עם תכלית חוק המזונות שהוא כאמור לאפשר סיפוק צרכים יומיומיים שוטפים של הזכאי במזונות.

27.13. לפיכך, מקום שבית המשפט לענייני משפחה קובע כי התקיים שיהוי בלתי מוסבר של הזוכה, אך מנגד לא שולמו דמי המזונות המקוריים לא הצדק ראוי מטעם החייב בהחלט ניתן לקבוע כי על הנתבע

לשלם את דמי המזונות הפסוקים בצירוף הפרשי ריבית והצמדה מאז יום פתיחת תיק ההוצאה לפועל ולא מאז מועד החיוב המקורי.

27.14. זאת ועוד, מקום שמדובר למעשה בקטינה שהפכה כבר לבגירה ובפסק מזונות שכבר לא אמור לשמש לסיפוק צרכים שוטפים אלא להחזר הוצאות העבר, כפי שהחזר הוצאות העבר נחשב לתביעה כספית, כך יש לראות את פסק הדין כפסק דין כספי ולא כפסק דין מזונות, על כל המשתמע מאפשרויות האכיפה שלו (לעניין האבחנה בין מזונות שוטפים לבין מזונות עבר שהם תביעה כספית ראה ע"א 1375/93 אביטבול נ' אביטבול, פ"ד נ(1) 215; תמ"א (מחוזי תל אביב) 2252/88 פלוני נ' אלמונית פס"מ תש"ן (1) 384, 387).

27.15. בשעה שלטעמי לא הציגה התובעת כל הצדק סביר לשיהוי בגביית המזונות מחד גיסא ומצד שני לא הציגה הנתבע כל הסבר סביר מדוע לא שילם דמי המזונות מאידך גיסא, הפתרון הראוי בנסיבות העניין, הוא בשני מישורים: ראשית, הפיכת פסק הדין למזונות, מבחינת הליכי הגבייה לפסק דין כספי על כל המשתמע מכך. שנית, מתן היתר לגביית המזונות שלא שולמו בצירוף הפרשי ריבית והצמדה כחוק אך ורק מיום פתיחת תיק ההוצאה לפועל. פתרון זה עושה צדק עם התובעת ועם בתה בכך שלמרות שאין כל הצדק סביר לשיהוי, הוא מעניק לה בפועל את גביית מלוא דמי המזונות נשוא פסק הדין. מנגד עושה הפתרון צדק עם הנתבע שהסתמך על אי נקיטת הליכים כנגדו משך עשור ומסיר את ההליכים הדורסניים של תיק מזונות כמו גם את פרי הריבית וההצמדה מיום החיוב. כך גם יוצר מצב שזה נהנה וזה לא חסר כנדרש בחוק עשיית עושר ולא במשפט.

1. סיכום, מסקנות ופסיקתה:

28. סעיף 11(ב) לחוק המזונות יוצר הסדר פרטי של שיהוי והתיישנות בפני אכיפת פסק דין למזונות שחלפו מעל שנתיים מהמועד בו ניתן.

29. ראינו כי קיימים הסברים ורציונלים ראויים העומדים בבסיס חקיקת סעיף 11(ב) לחוק המזונות, חוק ההוצאה לפועל, דיני ההתיישנות ותם הלב והיוצרים מקבילית כוחות: מצד אחד הענקת משקל יתר ובכורה לאינטרס גביית המזונות לזוכה האוחז בפסק דין כל עוד הגבייה מתבצעת בסמוך למתן פסק הדין כדי לספק באופן מיידי את המזונות השוטפים. מצד שני, הגנה על אינטרס ההסתמכות והתחשבות בשיקולים נוספים כך שבמקרה של אי ביצוע פעולות גבייה משך שנתיים ומעלה, שוב אין זכות אכיפה אוטומטית באמצעות ההוצאה לפועל אלא קיים תנאי מוקדם לכך והוא הגשת תביעה לבית המשפט לענייני משפחה ועמידה בנטל המונח לפתוח של הזוכה להראות מדוע השתהה וכן כי דמי המזונות לא שולמו כולם או חלקם ועל כן יש לאפשר לו לנקוט בהליכי גבייה.

30. כל עוד הזוכה פועל לפי הדין – קרי לפי סעיף 11(ב) לחוק המזונות – ומגיש תביעה לבית המשפט לענייני משפחה בטרם נקיטת הליכי הוצאה לפועל, הרי שהנטל שעובר לפתחו הוא להראות שדמי המזונות עדיין נחוצים, שנשא בעצמו בדמי המזונות שנפסקו ולא ויתר או מחל עליהם וכי החוב לא נפרע על ידי החייב כולו או חלקו. בתי משפט קשובים להסברים שונים ומשונים בדבר היעדר גבייה מיידית כפי שראינו בדוגמאות מהפסיקה – החל מפציעה בתאונה, דרך מעבר מגורים וכלה בחשש של הזוכה מפני אלימות החייב. אם יעמוד בנטל זה ובית המשפט יתרשם כי פנייתו באה בכפיים נקיות, אין סיבה מדוע חרף השיהוי לא תינתן לזוכה הרשות לנהל הליכי אכיפה של פסק הדין גם בחלוף שנתיים מאז ניתן.

31. ברם, מקום שהזוכה אינו פועל על פי הדין ופותח בהליכי הוצאה לפועל בחלוף מעל שנתיים מאז ניתן פסק הדין ללא שפנה קודם לבית המשפט לענייני משפחה בתובענה לפי סעיף 11(ב) לחוק המזונות, חלה התיישנות על תביעתו (ולא שיהוי). כפועל יוצא מההתיישנות, אם נגבו כספים בתיק ההוצאה לפועל, רשאי החייב לתבוע השבתם. לראש ההוצאה לפועל להבדיל משופט/ת בית המשפט לענייני משפחה אין שיקול דעת בסוגייה זו.

32. בנסיבות שלפנינו, התובעת פנתה שלא כדין ללשכת ההוצאה לפועל, גבתה כ- 150,000 ₪ ולאחר "שנעצרה" בהחלטת כב' הרשמת פטל בשל העובדה שאין בידיה אישור בית המשפט לגבות מזונות לאחר חלוף שנתיים מאז פסק הדין, עתרה בתביעה לבית המשפט לפי סעיף 11(ב) לחוק. אמנם התביעה היא בפן הצר של יתרת הריביות, אך מקום שהתובעת כזוכה פותחת את הפתח לבחינה שיפוטית של השיהוי, רשאי בית המשפט במקרים חריגים דוגמת זה, לפקח שיפוטית על התנהלות אכיפת פסק הדין כולו בלשכת ההוצאה לפועל וליתן הוראות מתאימות לשם עשיית צדק עם הצדדים.

33. התובעת אמנם נקטה בהליכי הוצאה לפועל בחלוף עשור מאז פסק הדין וללא שהקדימה בפנייה לבית המשפט לפי סעיף 11(ב) לחוק המזונות. זאת ועוד, היא לא הוכיחה, כי צרכי הקטינה הגיעו לסכום זה או כי לא יכולה הייתה ללא הגבייה לספק צרכי הבת (שבינתיים בגרה). העובדה שכמחצית הסכום העבירה התובעת לבתה מלמדת על כך כי היה ביכולתה לספק צרכי הקטינה בזמן אמת. ויחד עם זאת, היא לא הייתה מיוצגת ואני מאמין לה שלא ידעה על חובתה לבקש רשות בית המשפט בנסיבות אלו. הליכי הגבייה המוצלחים מבחינתה הניבו לה זכייה ב- 150,000 ₪ במסגרת פעולות מבצעיות יזומות על ידי לשכת ההוצאה לפועל. כל אלה מפחיתים ממידת אחריותה ביחס לנזקי הנתבע. זאת ועוד, חרף טענות הנתבע בהוצאה לפועל כאילו פרע את חוב המזונות או חלקו, בדיון שבפני התברר שלא שילם דמי המזונות בטרם נפתח תיק ההוצאה לפועל למעט סכום חד פעמי למל"ל וזאת ללא הסבר ראוי.

התוצאה האופרטיבית - פסיקתה:

34. באיזון הראוי של מכלול הנסיבות, הנכון הוא לדעת בית המשפט לסיים הסכסוך והמחלוקת בעניין גביית המזונות בכך שיורה כדלהלן:

- א. פסק הדין למזונות ייחשב לפסק דין כספי מבחינת הליכי הגבייה על כל המשתמע מכך.
  - ב. הנתבע מחוייב לשלם לתובעת את מלוא דמי המזונות ממועד פסק הדין בצירוף הפרשי ריבית והצמדה כחוק וזאת מיום פתיחת תיק ההוצאה לפועל (לפי מחשבון מערכת נבו, ולשם הבהירות מדובר בסך של : 90,705.40 ₪).
  - ג. סכומים שקיבלה התובעת מהמל"ל או מהנתבע בגין טיפול השיניים של הבת לא יופחתו מחוב הנתבע כאמור בסעיף קטן ב' לעיל.
  - ד. בכפוף לכל אלה ייסגר תיק ההוצאה לפועל, ברם אם לא תשיב התובעת הפרשי הכספים שגבתה ביתר בתוך 14 יום מהיום, יהיה רשאי הנתבע לבצע פסק הדין בלשכת ההוצאה לפועל כנגד התובעת.
  - ה. אין צו להוצאות.
- המזכירות תמציא פסק הדין לצדדים ולממונה על רשמי ההוצאה לפועל ברשות לאכיפה וגבייה וכן לכב' הרשמת אלה פטל מלשכת ההוצאה לפועל בחיפה.

ניתן לפרסום ללא פרטים מזיהם של הצדדים.

ניתן היום, ט' בתמוז התשע"ז, 03 ביולי 2017, בהעדר הצדדים.

שופט

זגורי,

אסף

סגן הנשיא לענייני משפחה